

村上春樹

Haruki Murakami
Mylimoji Sputnik

baltos lankos

Haruki Murakami

Mylimoji Sputnik

Romanas

Iš japonų kalbos vertė Ieva Susnytė

baltos lankos

„Sputnik“

1957 m. spalio 4 d. Sovietų Sąjunga iš Kazachstano Respublikos Baikonūro kosmodromo paleido pirmąjį pasaulyje dirbtinį Žemės palydovą „Sputnik 1“. Jis buvo 58 cm skersmens, svėrė 86,6 kg ir Žemę apskriejo per 96 min. 12 sek.

Tų pačių metų lapkričio 3 d. sėkmingai buvo paleistas „Sputnik 2“ su šunimi Laika. Ji buvo pirmasis į kosmosą patekęs gyvūnas, tačiau, palydovo nesugrąžinus į Žemę, tapo biologinių kosmoso tyrimų auka.

„Pasaulio istorijos kronika“

Būdama dvidešimt dvejų, pavasarį Sumirė pirmą kartą įsimylėjo. Meilė buvo nuožmi kaip beribę lygumą skrodžiantis tornadas. Savo kelyje ji viską nutrėškė, pačiupusi už krašto įsuko dangun, be suvokiamos priežasties sutrupino į šipulius, sudraskė į gabalus nepalikdama sveikos vietos. Tada nė per nago juodymą nenuslopusiu įnirtingumu perskriejo Ramųjų vandenyną, be gailėsčio sugriovė Ankorvatą, supleškino Indijos mišką drauge su visais nelaimėliais jo tigris, pavirtusi Persijos dykumos smėlio audra po smiltimis palaidojo kažkokį miestą su egzotiška tvirtove. Meilė buvo išties monumentalė. Žmogus, kurį Sumirė įsimylėjo, buvo 17 metų už ją vyresnis ir susituokęs. Jei dar išsamiau – tai buvo moteris. Štai kur viskas prasidėjo ir viskas (beveik) baigėsi.

Tuo metu Sumirė nuoširdžiai ir iš paskutiniųjų stengėsi tapti profesionalia rašytoja. Kad ir kiek gyvenime galėtų rinktis, kito kelio, kaip tapti rašytoja, jai nėra. Šis apsisprendimas buvo tvirtas kaip tūkstantmetė uola, be jokių išlygų. Jos esybė ir literatūriniai lūkesčiai buvo taip glaudžiai susipynę, kad nė plaukas nepralįstų.

Baigusi valstybinę vidurinę mokyklą Kanagavos prefektūroje, Sumirė įstojo į nediduko privataus Tokijo universiteto Laisvųjų menų fakultetą. Tačiau kad ir kaip žiūrėtum, ji nebuvo skirta tai mokyklai. Ji visa savo esybe nusivylė tuo, kad

tame universitete vykstantys dalykai nenuotykingi, drungni ir praktiškai nepritaikomi – žinoma, praktiškai nepritaikomi žvelgiant jos akimis. Dauguma aplinkinių studentų buvo nepataisomai nuobodūs, banalūs antrarūšiai individai (tiesą sakant, aš irgi buvau vienas jų). Taigi, neprasidėjus trečiam kursui, Sumirė pateikė prašymą nutraukti studijas ir pranyko iš universiteto – priėjo prie išvados, kad ten tiesiog bergždžiai švaisto laiką. Aš irgi manau, kad jos poelgis veikiausiai buvo teisingas. Bet jei leistumėte išsakyti banalų apibendrinimą, mūsų netobulame gyvenime juk reikia kažkiek bergždumo. Jei iš netobulo gyvenimo pranyktų visa, kas bergždžia, jis netektų savo netobulumo.

Trumpai tariant, ji buvo nepataisoma romantikė, užsispyrusi ciniškė, o tikriau – nepažino pasaulio. Jei jau prabildavo, galėdavo tautiški nesustodama, bet prie nepatinkančio pašnekovo (tai yra daugumos šio pasaulio žmonių) ji beveik nepraverdavo burnos. Per daug rūkė, įlipusi į traukinį būtinai pamedavo bilietą. Ji taip pasinerdavo į savo mintis, kad pamiršdavo pavalgyti, atrodė liesa kaip karo našlaitis iš senų itališkų filmų, ryškios tik akys. Būtų geriau parodyti jos nuotrauką nei mėginti paaiškinti žodžiais, bet, deja, nė vienos neturiu. Ji siaubingai nemėgo būti fotografuojama, o ypatingo noro ateinančioms kartoms palikti „jaunosios menininkės portretą“ irgi neturėjo. Nors, manau, anuometinės Sumirės nuotrauka neabejotinai būtų tapusi retu liudijimu, kokie ypatingi gali būti kai kurie žmonės.

Užbėgu įvykiams už akių, tačiau moterį, kurią Sumirė įsimylėjo, vadino Miū. Visi ją vadino šitaip. Tikrojo vardo nežinau (tai, kad nežinojau tikrojo vardo, vėliau šiek tiek mane

suvaržė, bet apie tai dar kalbėsiu). Tautybės ji buvo korėjietė, bet kol įpusėjo antrą dešimtį ir nusprendė išmokti savo kalbą, korėjietiškai negalėjo pasakyti beveik nė žodžio. Gimusi ir augusi Japonijoje bei studijavusi muzikos akademijoje Prancūzijoje, ji sklandžiai kalbėjo japoniškai, prancūziškai ir angliškai. Visada vilkėjo išties rafinuotai, lyg niekur nieko puošėsi brangiais, bet kukliais aksesuarais ir vairavo dvylikos cilindrų tamsiai mėlyną jaguarą.

Pirmąkart susitikusi su Miū, Sumirė kalbėjo apie Džeko Keruako romanus. Anuomet ją buvo įtraukęs Keruako romanų pasaulis. Ji kartkartėmis keisdavo savo literatūrinius dievukus, bet tuo metu juo buvo šiek tiek „atgyvena“ Keruakas. Švarko kišenėje visuomet kyšojo „Kelyje“ ar „Vienišas keleivis“ ir nutaikiusi progą ji versdavo puslapius. Jei kokia pastraipa krisdavo į širdį, ją pažymėdavo pieštuku ir išmokdavo atmintinai kaip išganingą maldele. Iš tokių labiausiai jos širdį užbūrė ištrauka iš „Vienišo keleivio“ apie kalno gaisrų prižiūrėtoją. Trobelėje ant vienišo aukšto kalno viršūnės Keruakas vieniui vienas praleido tris mėnesius kaip kalnų gaisrų prižiūrėtojas.

Sumirė cituodavo tą ištrauką:

Kiekvienas iš mūsų gyvenime turėtų nors kartą patirti sveiką, net nuobodžią vienatvę laukinėje gamtoje, kur kliautis galėtų tik savimi pačiu ir taip pažintų savo tikrąją ir užslėptąją stiprybę.

– Betgi tai nuostabu, ar ne? – pasakė ji man. – Kiekvieną dieną atsistojus ant kalno viršūnės apžvelgti akimis viską aplinkui ir žiūrėti, ar nuo kurio kalno nekyla juodi dūmai. Visos

dienos darbas – tik tai. Paskui į valias gali skaityti knygas, rašyti romanus. Naktimis aplink trobelę slampinėja gauruota meška. Kaip tik tokio gyvenimo aš ir norėčiau. Palyginti su juo, universiteto Laisvųjų menų fakultetas primena kartų agurko galą.

– Vis dėlto, kad ir kas būtum, anksčiau ar vėliau turi nusileisti nuo kalno, – pareiškiau savo nuomonę. Kaip visuomet mano realistinis banalus požiūris jai nė kiek nerūpėjo.

Sumirė nuoširdžiai suko galvą, kaip čia tapus tokiai laukinei, kietai ir savim pasitikinčiai kaip Keruako romanų veikėjai. Abi rankas susikišusi į kišenes, tyčia sušiaušusi plaukus, užsidėjusi akinius juodais plastikiniais rėmeliais kaip Dizio Gillespio, nors regėjimas nebuvo toks prastas, ji tuščiu žvilgsniu vėrė dangų. Beveik visuomet vilkėjo apdribusį tvido švarką tarsi iš padėvėtų drabužių parduotuvės, avėjo grublėtus kerzinius batus. Jeigu jai būtų žėlusi barzda, būtų neabejotinai ją auginusi.

Negalėjai teigti, kad Sumirė buvo gražuolė pagal visuotinai priimtus standartus. Skruostai įkrite, burna šiek tiek per plati. Nosis maža ir truputį riesta. Buvo išraiškingo veido, mėgo humorą, tačiau beveik niekada garsiai nesijuokdavo. Nėdudkė, net ir geros nuotaikos kalbėdavo tokiu tonu, tarsi ieškotų priekabių. Manau, per visą gyvenimą į rankas nebuvo paėmusi lūpų dažų ar antakių pieštuko. Abejoju, ar ji žinojo, kad liemenėlių būna įvairių dydžių. Vis dėlto Sumirė turėjo kažką ypatinga, kas patraukdavo žmonių širdis. Nelengva apibrėžti, kas tas ypatinga. Bet išsižiūrėjęs į jos akis visuomet regėdavai to atspindį.

Aišku, verčiau būtų buvę liautis, tačiau aš mylėjau Sumirę. Pirmą kartą persimetus su ja žodžiu, mane smarkiai prie jos

patraukė, o paskui tas jausmas sustiprėjo ir nebebuvo kelio atgal. Man ilgą laiką nerūpėjo niekas kitas, išskyrus ją. Savaiame suprantama, aš ne kartą ketinau apie šį jausmą pasakyti Sumirei. Bet atsidūręs priešais ją kažkodėl nebeįstengdavau savo jausmų išreikšti atitinkamą prasmę turinčiais žodžiais. Nors galiausiai tai galbūt išėjo man į naudą. Nes jei man būtų pavykę tinkamai perteikti savo jausmus, Sumirė, be abejonės, būtų juos išjuokusi.

Būdamas Sumirės „draugu“, aš bendravau su dviem ar trim merginom (tai nereiškia, kad neprisimenu, kiek jų; priklauso nuo skaičiavimo būdo: gali būti arba dvi, arba trys). Jei pridėtume ir tas, su kuriomis tik porą kartų permiegojau, sąrašas dar pailgėtų. Liesdamasis prie jų kūnų, aš dažnai pagalvodavau apie Sumirę. Tai yra – galvos kertelėje visuomet daugiau ar mažiau mirgėdavo Sumirės atvaizdas. Kartais įsivaizduodavau, kad iš tiesų laikau ją apglėbęs. Aišku, nederėjo taip daryti. Bet ar tai teisinga, ar neteisinga, kitaip elgtis negalėjau.

Grįžkime prie Sumirės ir Miū susitikimo.

Miū prisiminė kažkur girdėjusi Džeko Keruako vardą ir net miglotai nutuokė, kad jis – rašytojas. Bet niekaip negalėjo prisiminti, koks.

– Keruakas, Keruakas... O čia ne tas, sputnikas?

Sumirė nelabai suprato, ką ši turi omeny. Peilis su šakute liko kyboti ore ir ji susimąstė.

– Sputnikas? „Sputnikas“ yra penkiasdešimt kažkelintais metais Sovietų Sąjungos paleistas pirmasis dirbtinis Žemės palydovas. Džekas Keruakas yra Amerikos rašytojas. Na, laikotarpis sutampa.

– O argi ne taip vadino to laikotarpio rašytojų grupę? – paklausė Miū. Tada pirštais apvaliai perbraukė per stalą, tarsi liesdama ypatingos formos prisiminimų puodynę.

– Sputnikais?..

– Na, literatūrinės srovės pavadinimas. Juk būna visokių ten -izmų. Štai kad ir impresionizmas.

Tuomet Sumirė pagaliau susivokė:

– Bitnikai.

Miū servetėle nusišluostė lūpų kamputį.

– Bitnikai, sputnikai... Aš visada pamirštu tokius terminus. Kenmu restauracija, Rapalo taikos sutartis. Juk tai senų senovė.

Trumpam stojo lengva tylą, tarsi primenantį apie laiko tėkmę.

– Rapalo taikos sutartis? – paklausė Sumirė.

Miū nusišypsojo. Toji šypsena buvo intymi ir nostalgiška, tarsi po visos amžinybės ištraukta iš kokio stalčiaus dugno. Ji žaviai prisimerkė. Tada ištiesė ranką ir ilgais plonais pirštais pakedeno jau ir taip suveltus Sumirės plaukus. Ji tai atliko taip lengvabūdiškai ir natūraliai, kad Sumirė nesusimąstydama prajuko.

Nuo to karto Sumirė širdies gilumoje Miū ėmė vadinti Mylimą Sputnik. Sumirei patiko, kaip skambėjo tų žodžių derinys. Jie jai priminė šunį Laiką. Kosmoso tamsybes be garso skrodžiantis palydovas. Pro mažą langelį žiūrinčios dvi drėgnos juodos šuns akys. Ką, po galais, šuo matė tame begalinia-me kosmoso vienišume?